

AJASSA OUDOSTI LIIDÄN

Elämästä ja töistäni

Markku Hallami

Osa 1

Ajassa oudosti liidän

Tarinoita elämästä

Osa2

Pieninä murusina maailmalla

Tarinoita työelämästä

Alkusanat (Hector, Nostalgia)

Mä ajassa oudosti liidän
Tää untako on vaiko ei?
Mä paikasta paikkaan näin kiidän
Ja varjoni tunne mua ei
Oli mäntyjen tuoksut ja juhannusyö
Ja äitini lempeä niin
Oli suolainen ilma ja tähtien vyö
Ne hetkessä pois pyyhittiin

Mä sammaliin sirkuksen laitan
Ja kaarnasta teen mitä vaan
Mä pahvista leijani taitan
Sen pilviin mä nousemaan saan
Mä teen lumilinnan ja aamulla nään
Joku maahan sen kaatanut on
Nyt ennalta aavistaa voin joka sään
Talvet syksyiksi muuttuneet on

Tää kaipuuni menneeseen aikaan
Mua piiskaa ja kasvoille lyö
En uskoa tahtois taikaan
Josta muistuttaa vain joku yö
Unet kummalliset minut menneisiin vie
Monet kasvoni peilistä nään
Jossain kaukana kulkee se kultainen tie
Jota pysty en ymmärtämään

Noissa Hectorin säkeissä on paljon viitteitä omaan lapsuuteeni liittyvissä muistoissa.

Mä sammaliin sirkuksen laitoin ja kaarnasta teen mitä vaan. Mä pahvista leijani taitan. Oli mäntyjen tuoksut ja Juhannusyö ja äitini lempeä niin.

Unta en noista ajoista juurikaan näe kuten Hectorin sanoissa mainitaan. Muuten muistumat piirtyvät kirkkaina kuvina pätkittäin tiettyihin tapahtumiin ja muistoihin liittyen.

Ensimmäiset muistikuvat sijoittuvat omaan kotiimme Sappeen Pitkämäelle ja isäni kotitaloon, mummolaan Rämpsänsäkulmalle.

Joitain tapahtumia on jäänyt kipeästäkin muistojen syövereihin. Kerran olin mummulla lähtenyt juoksemaan pihan poikki muistamatta, että piti varoa juoksulangassa pihalla liikkuvaa koiraa. Koira kaatoi innokkaan juoksijan kumoon ja taisi siinä mennä hetkeksi tajukin. Onneksi muistona oli vain sarvi otsassa vähän aikaa. Tapahtuma on ilmeisesti vaikuttanut siihen, etten ole koskaan erityisemmin tykännyt koirista. Tai olen ainakin osannut varoa

kaikenlaisia koiria niiden aggressioilta ja liian innokkaalta lähestymiseltä.

Aino-mummo oli lempeyden perikuva. Hänen suustaan ei päässyt pahaa sanaa varmaan koskaan ja kenellekään. Häneen sopii siis tuo säe ja äitini lempeä niin. Omaan äitiini ei aina niinkään. Joskus äiti saattoi pikaistuksissaan sanoa hyvinkin pahasti, huomioimatta kuka oli vastaan saavana osapuolena. Vertauskuvana äidilleni voi pitää Niskavuoren Hetaa. Pohjimmiltaan lempeä ja hyväntahtoinen ihminen mutta tarvittaessa ja pahimmillaan hyvinkin piikikäs. En tiedä mistä ajoittainen katkeruus tiettyjä asioita tai henkilöitä kohtaan kumpusi mutta perimä ja oman kodin niukkuus kai vaikuttaneet eniten. Äidin pääsy talollisen, joskin pienen, pojan vaimoksi oli arvonnousu, joka nosti pintaan Hetamaisuutta. Joku on sanonut, että pikaistuksissa pahasti sanovalla ihmisellä on lyhyt mielen porstua.

Muuten äitini ja isäni olivat hyviä vanhempia, jotka aina huolehtivat lastensa parhaasta. Isäni oli tullut ainakin omaan äitiinsä. Isän isä kuoli ollessani hyvin pieni eikä hänestä jäänyt oikein minkäänlaista muistoa. Paremmiin muistan hänen veljensä Oskarin, joka eleli yksinään pienessä mökissä mummolan lähellä. Oskari kuoli Jalmarin, joka oli vaarin nimi, jälkeen. Oskari oli taitava käsistään. Olipa hän vähän

aikaa Sappeen kansakoulussa puukäsityön opettajanakin, kun uusi opettaja Esko Waltari oli tarvinnut opastusta tältä alalta. Käteviä käsistään olivat myös isäni ja veljensä Risto, joka jäi pitämään kotitaloa. Ristolta onnistui niin traktorin peräkärriksen teko kuin sian teurastuskin. Kerran pääsin näkemään, kun Risto lopetti sian ja päästi siitä veret. Silloin sitä pidettiin luonnollisena tapahtumana, joka nykyaikana olisi pienelle lapselle liian traumaattista katseltavaa. Minulle se ei jättänyt mitään ikäviä muistoja.

Mummolan muistot ovat paremmin jääneet pienen lapsen muistiin kai siksi että paikka oli niin erilainen ja olin siellä joskus pidempiäkin aikoja hoidossa.

Isän kanssa käytiin ainakin kerran viikossa saunassa. Alussa oli saunan kiuas vanha niin sanottu pönttökiuas, joka oli kertalämmitteinen. Lämmityksen jälkeen tulen sammuttua heitettiin häkälöylyt ja sitten suljettiin piipun pelti. Varsinkin ensimmäisten löylyjen höyry teki katonrajassa hienoja kuvioita ja niitä sanottiinkin milloin miksikin kuviksi. Isän kanssa pestiin aina toistemme selät.

Kotona Pitkämäellä oli heti vieressä metsä polkuineen. Monenlaiset leikit ja urheilut kisattiin siellä niin kesällä kuin talvellakin. Talvella lähinnä hiihrettiin ja hypättiin hyppyristä suksilla. Pulkkamäkiä oli helppo tehdä puiden lomassa

kulkeviin polku-uriin. Joka talvi tehtiin harjoituslatu, joka oli sopivan mäkinen ja vaihteleva niin että kuntoa tuli sopivasti nostettua koulun hiihtokilpailuihinkin. Olinkin kansakoulun paras oman ikäkauteni hiihtovauhdissa. Kiusasinpa joskus vauhdillani vanhempia ikäluokkia. Kaikki eivät aina sulattaneet tilannetta, että jäivät nuoremmalleen tuloksissa. Kiusaamisen aiheet voivat olla monenlaiset ja tässä yksi niistä.

Kiusaaminen oli ainakin omalta kohdaltani kyllä vähäistä mutta on kuitenkin jotain estoja ja varautumista saattanut aiheuttaa. Onnistuin joskus kai huomaamatta itsekin syyllistyä kiusaamiseen liian rajujen leikkien tai kommenttien muodossa. Joihinkin herkempiin lapsiin vaikutus voi olla eri kuin vähän paremmalla itsetunnolla oleviin. Kiusaamista on aina ollut ja tulee olemaankin. Onneksi siihen ainakin pyritään kiinnittämään nykyään enemmän huomiota kuin ennen. Ehkä huomion kiinnittäminen johtuu kiusaamisen rajuuden lisääntymisestä. Keinot somessa toisen mollaamiseen ovat joskus rajumpia kuin elävässä elämässä tapahtuva kommunikointi.

Kesällä metsässä rakennettiin majoja ja leikittiin sienikauppaa. Sienet olivat olevinaan lihakaupan tuotteita, yleensä lihaa. Tateista saatiin myös voita. Sienien varret olivat makkaraa. Koivunlehdet olivat

rahaa. Loppukesästä järvessä kasvoi ulpukoita, joiden kukittua niiden siemenkodista sai porsaita. Porsas oli valmis, kun sille laittoi tulitikuista jalat. Käpylehmiä saatiin kuusenkävyistä.

Metsässä oli kaadettu puita ja niistä oli kuorittaessa jäänyt kuorikasoja. Kerran kuoria penkoessa paljastui kummallinen näky. Ensin se herätti kummastusta mutta tarkemmin katsoessa paljastui käärmeen seläksi. Mikäli oikein muistan, sillä oli sahalaita. Onneksi ei pään kohdalta tullut ensimmäiseksi esiin.

Metsässä oli pari korsuakin, joissa oli kamiina lämmitystä varten. Kerran lämmitettyyn kamiinaan heitettiin kiväärinhylsyjä, joihin oli sullottu tulitikon materiapäitä. Hylsyn pää oli tiukasti suljettu taittamalla ja takomalla. Onneksi ei takoessa ollut sattunut mitään. Kamiinasta kyllä tuli sammui panosten paukahtaessa.

Monet urheilulajit saatiin suoritettua metsän poluilla. Hypättiin pituutta, työnnettiin kuulaa, heitettiin keihästä ja juostiin kilpaa. Vanhempana ajettiin polkupyörillä pitkin sileiksi kovettuneita polkuja. Ennen kouluun menoa leikittiin useimmin siskoni Arjan kanssa. Koulun alettu tutustuin paremmin naapurin poikiin ja aloin viihtyä enemmän niissä ympyröissä. Oman luokkani kaverit asuivat pidemmän matkan päässä niin että koulun

ulkopuolella tapasin heitä harvemmin. Joskus kävin Vihavuodessa linja-autokyydillä. Mikkolan Asko oli liikennöitsijän poika, jonka koti ja linja-auton pääte pysäkki sijaitsi Vihavuodessa. Siellä oli myös isäni työpaikka ja tulimme kotiin sitten samalla kyydillä, joka oli yleensä sama linja-auto, jolla olin sinne mennyt.

Vihavuosi oli ihmeellinen paikka, jossa oli sahalaitos. Nimi Vihavuosi johtune koskesta, jossa vesi vihaisesti juoksee. Itse saha sijaitsi ahtaalla paikalla kahden vesistön välissä. Kukkosaassa oli sahan tukkikenttä ja lautatarha sijoittui sillan taakse kuivaamoiheen. Maisemaa hallitsi ja hallitsee edelleen korkea savupiippu muistona pannuhuoneen pesissä poltetun kuoren ja sahanpurun tarvitsemasta kovasta vedosta. Useamman luokkakaverini vanhemmat saivat elantonsa tuolta sahalta. Siellä aloitin kesätyöt sitten aikanaan vakituisemmin. Ensimmäiset kesäduunit olivat peltotöitä lähinnä heinänteolla lähitaloissa. Työurasta olen kirjoittanut omat muistelmat niin en noihin kesäduuneihin tässä enää palaa.

Pihapiirissä pelasimme kaikenlaisia leikkejä. Purkkia pelattiin pienellä porukalla. Purkki heitettiin yleensä rakennuksen yli ja purkinvartija haki sen pesään, jonka jälkeen alkoi kilpailijoiden etsintä. Jos purkinvartija erehtyi liian kauaksi pesältä niin

kilpailijoista joku saattoi ehtiä purkille ensin ja heitti sen taas rakennuksen taakse. Talvella pelattiin joskus tossukiekkoakin, jos järven jäälle ei ollut saatu tehtyä kenttää. Talvella lumikasoihin kaivettiin tunneleita ja majoja, joissa poltettiin sitten kynttilöitä ja tuliakin. Joskus Vihavuoden sahalta tuotiin laudanpätkäkuorma polttopuiksi. Ensin pätkistä piti kuitenkin tehdä kaikenlaisia torneja ja mökkejä pihaan. Laudat vain pinottiin ristikolleen ja purettiin vasta kun niistä tehtiin polttopuita.

Naapuriin Rajalaan pääsi kävellenkin mutta kauemmas piti mennä polkupyörällä. Pyöräily olikin yksi harrastus pelkästäänkin. Koulun ajettiin pyörällä ainakin keväällä ja syksyllä. Talvella yleensä käveltiin tai hiihdettiin. Hiihto oli talvella yleisimpiä harrastuksia. Siihen aikaan oli aina talvella hyvät hiihtokelit. Ehkä aika kulta muistot. Ainakin yhtenä jouluna ei ollut kuitenkaan vielä ollenkaan lunta ja järvikin oli vasta jäänyt. Jäälle piti kuitenkin mennä heti pelaamaan kiekkoa. Pelin jälkeen jää oli täynnä railoja, kun jää oli ohutta ja oli pitänyt ritinää sillä kuljettaessa.

Koulun alettua alkoi kanssakäyminen Rajalan poikien kanssa. Vihavuoteen oli niin pitkä matka, että siellä tuli harvemmin käytyä. Myöhemmin Kirmulan Eero

tuli mukaan kaveripiiriin. Eeron ja Rajalan Karin kanssa oltiin melko tiiviisti kimpassa monia vuosia.

Kesällä potkittiin palloa, pelattiin lentopalloa ja pesäpalloa ja kulutettiin muuten aikaa. Kodin lähellä oli yhteisranta, jossa käytiin uimassa sisarusten tai Rajalan poikien kanssa. Kunta järjesti yhtenä kesänä uimakoulun Kyläjärven yhteisrannassa. Kerran muistaakseni ennen kouluikää oltiin naapurimme Erjonsaaren laiturilla mattopyykillä niin liukastuin päistikkaa veteen. Tuolloin en vielä osannut uida mutta onneksi äiti sai minua jalasta kiinni ja kiskoi minut takaisin laiturille.

Talvella hiihdettiin ja pelattiin jääkiekkoa. Kenttä piti itse kolata järven jäälle. Joskus piti jäädyttääkin, kun jää oli niin epätasainen. Sisarussarjan nuorimpana, kunnes Matti vielä ilmestyi kuvaan mukaan, oli pyrkimys pysyä joukon mukana. Siinä kai kuntokin kasvoi, kun yritti pysyä vauhdissa mukana.

Kansakoulun ensimmäisenä vuonna sain uudet Järvisen sukset Sirenin Pertiltä joululahjaksi. Niillä sitten sain ensimmäisen voiton hiihtokilpailussa koulussa. Olinpa jopa alakoulun nopein. Alakouluun kuului kolme ensimmäistä luokkaa. Pertti osti vielä muistaakseni yhdet sukset ja yläkouluun siirtyessäni olin vastaavasti nopein koko koulusta paitsi kahta ylimmän luokan karpaasia. Hauhon koulujenvälisissä

Kaksiosainen elämänkerta, jossa työelämä ja muuelämä on omina lukuinaan. Kuvausta lapsuudesta viimeisiin vuosiin asti. Värikkäitä henkilökuvauksia ja ajankuvaa yleisesti. 60-luvun kansakouluvuosilta 2020 luvulle ilmiöitä ja elämää. Työelämäosuus yksityiskohtaisempi. Kansikuvassa Kelventeen kansallispuiston hiekkarantaa.

BoD

9

789528 024415